

PH/-

4.1.2013

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Viite: kirjeenne 15.11.2012 Dnro YM16/400/2012

**LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI YMPÄRISTÖNSUOJELULAIKSI JA ERÄIKSI
SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI**

Ympäristöministeriön pyydettyä Öljyalan Keskusliiton lausuntoa otsikossa mainitusta ehdotuksesta keskusliitto esittää lausuntoon kunnioittavasti seuraavaa.

Yleistä

Ehdotus on laadittu ympäristöministeriön vuoden 2011 lopulla asettaman hankkeen projektiryhmissä. Elinkeinoelämä on päässyt olemaan valmistelussa mukana vain suppealla edustuksella. Keskeisin peruste lain uudistustarpeelle on ollut tarve saattaa teollisuuden päästöistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2010/75/EU) vaatimukset osaksi kansallista lainsäädäntöä. Samalla on kuitenkin valmisteltu ympäristönsuojelulain kokonaisuudistus, mikä ei olisi ollut välttämätöntä ottaen huomioon valmisteluun käytettävissä ollut rajallinen aika ja resurssit.

Keskusliitto ei ole ollut jäsenenä projektiryhmissä, mutta on voinut osallistua hankkeen eri vaiheissa järjestettyihin kuulemistilaisuuksiin sekä antanut eräiden säädösluonnosten osalta myös lausuntoja valmistelun aikana. Esitettyjä kehittämissuhteita on myös otettu valmistelussa osin huomioon.

Näistä osallistumismahdollisuuksista huolimatta keskusliitto katsoo, että elinkeinoelämän vaikutusmahdollisuudet hankkeeseen ovat olleet hankkeen organisointimallista johtuen varsin rajalliset.

Sen sijaan, että ympäristönsuojelulakia esitettäisiin nyt uudistettavaksi vain siltä osin kuin EU:n teollisuuspäästädirektiivin kansallinen täytäntöönpano edellyttäisi, ympäristönsuojelulaki ehdotetaan kokonaan uudistettavaksi. Lopputuloksen kannalta olisi todennäköisesti ollut parempi, että uudistuksessa olisi ensin keskitytty vain teollisuuspäästädirektiivin edellyttämiin muutoksiin ja muilta osin uudistukset olisi valmisteltu pidemmän ajan kuluessa.

Koska hankkeen projektiryhmäkään eivät ole ennättäneet käsittelemään kattavasti ja yksityiskohtaisesti hallituksen esitysluonnoksen perusteluja, ehdotus tuskin voi olla täysin tasapainossa. Perustelujen ja säännösehdotusten mahdolliset ristiriitaisuudet tulisi käydä vielä tarkoin läpi ennen lopullisen hallituksen esityksen antamista.

Ympäristönsuojelulainsäädännöllä on huomattava vaikutus öljyalan toimintoihin ja toimintaedellytyksiin. Kiristyvät vaatimukset merkitsevät yleensä investointitarpeita, jotka voivat olla suuriakin. Tällaisten ympäristönsuojeluinvestointien tarve on aina pystyttävä perustelemaan.

Säädöksillä on suuri merkitys öljyalan kaikkiin toimintoihin öljynjalostamolta huoltoasemille, niitä koskevaan vaatimustasoon sekä hallinnolliseen lupa-, ilmoitus- tai rekisteröintimenettelyyn sekä valvontaan.

Erityisesti suurien laitosten kuten öljynjalostamojen osalta uhkana ovat huomattavat investointipaineet nykyisiin lupiin perustuvien investointien lisäksi, mikäli uudistuksen yhteydessä ei huolehdi siitä, että lupavaatimusten osalta käytössä on myös riittävästi joustoja. Perusteettomia investointivaatimuksia, joilla torjuttaisiin vain marginaalista, ympäristön kannalta merkityksetöntä päästöä, ei voi hyväksyä. Joustoilla sen sijaan mahdollistettaisiin mm. käytössä olevan päästöjä ehkäisevän jalostamokokoonpanon huomioon ottaminen vaihtoehtona BAT-päätelmissä esitetyille päästöjen puhdistusteknologialle.

BAT -päätelmien muuttuminen sitoviksi korostaa kustannus-hyöty-tarkastelun tärkeyttä BAT:n soveltamisessa. Tarve on samaa kaikkien luvanvaraisten toimintojen kohdalla ja korostuu erityisesti olemassa olevilla laitoksilla, kun niitä koskevia uusia BAT-päätelmiä sovelletaan käytäntöön. Samaa kustannustehokkuuden periaatetta pitää noudattaa myös sellaisten lain soveltamisalan piiriin kuuluvien toimintojen kohdalla, joista BAT-vertailuasiakirjoja ei julkaista.

Kansallisten etujemme huomioon ottamiseksi tavoitteet erityisesti teollisuuspäästöjä koskevien vaatimusten osalta voidaan tiivistää seuraavasti:

- Ympäristönsuojelulain vaatimukset on pidettävä kohtuullisina ottaen huomioon yleensä jo korkealla tasolla oleva teollisen toiminnan ympäristönsuojelun taso Suomessa;
- Lainsäädännön tulisi mahdollistaa olosuhteisiin kuten ympäristön tilaan perustuvia joustoja BAT -päätelmien soveltamisessa ja niihin perustuvissa lupamääräyksissä;
- Lain vaatimusten täytäntöönpanossa on ehdottomasti noudatettava kohtuullisuus- ja suhteellisuusperiaatetta;

- Öljynjalostamojen yksiköiden päästöjen tarkasteluperiaatteena ympäristöluvista hyväksytään laillisena lähestymistapana edelleen ns. kuplaperiaate/yhden virtuaalisen piipun periaate; sekä
- BAT -päätelmiä on voitava soveltaa myös kustannustehokkaasti ja painottaa kustannus-hyöty -tarkastelua erityisesti uusia vaatimuksia asetettaessa.

Yksityiskohtia koskevia huomautuksia

Yleiset velvollisuudet ja periaatteet (2 luku)

8 §, Toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ja sen vaaran ehkäiseminen (kommentti sisältää myös 50 §:ää koskevan ehdotuksen)

Säännösehdotuksen 4 momenttiin sisältyy eräitä nimettyjä toimintoja koskevia uusia aikaisempaa yksityiskohtaisemmin muotoiltuja velvoitteita mm. ympäristönsuojelun kannalta tarkoituksenmukaisien laitteiden ja menetelmien käyttämisestä sekä laitosten sijoittamisesta. Säännöksessä on luetteloitu 10 laitostyyppiä, joista yksi on polttonesteiden jakeluasema. Säännöstä perustellaan 9 §:ssä määritellyillä ko. toimialoja koskevilla asetuksenantovaltuuksilla. Säännöksen tarve ja tarkoitus jää kuitenkin epäselväksi eikä avaudu myöskään yksityiskohtaisista perusteluista.

Keskusliitto ei näe perusteita sille, että toimintoille, joiden yleisistä ympäristönsuojeluvaatimuksista voidaan säätää valtioneuvoston asetuksella, olivatpa ne luvanvaraisia tai rekisteröitäviä, asetettaisiin uusia muista laitoksista poikkeavia kvalifioituja vaatimuksia tällä säännöksellä. Säännöksessä velvoitettaisiin luetteloon sisällytettyjen laitosten osalta mm. rajoittamaan toiminnan laajuutta ja toiminta-aikoja, mikä on täysin perusteetonta esimerkiksi jakeluasemien kohdalla.

Mikäli pykälän 4 momentti on tarkoitettu pohjustamaan ao. toimintoja koskevaa asetuksenantovaltuutta, on sen muotoilu epäonnistunut.

Nimettyjen toimialojen laitoksia koskevien, asetuksella säädettävien ympäristönsuojeluvaatimusten tarkoituksena ei myöskään voi olla "teknisten vaatimuksien" asettaminen niin kuin säädöksen perusteluissa mainitaan. Olennaiset tekniset vaatimukset määritellään kemikaaliturvallisuuslaissa ja sen nojalla annetuissa yksityiskohtaisissa määräyksissä. Lisäksi ainakin öljyalan laitosten rakentamista ohjaavat lukuisat eurooppalaiset ja kansalliset standardit. Tällaiseen normipohjaan perustuva, toisiaan täydentävä säädöstekninen malli on onnistuneesti toteutettu jakeluasemia koskevassa ympäristönsuojelulain nojalla annetussa asetuksessa 444/2010.

Ympäristönsuojelulailla tai sen nojalla ei tule ottaa kantaa tekniikkaan, joka on ympäristönsuojelun vaatimustason toteuttamisen väline. Tämän vuoksi esitämme, että kyseinen 4 momentti poistettaisiin tai muotoiltaisiin uudelleen nyt ehdotettua selkeästi rajatumminkin.

Pykälän 5 momentin mukaan 4 momentissa tarkoitettua toimintaa ei saisi sijoittaa asemakaavan vastaisesti. Säännös vastaa luvan myöntämisen edellytyksiä määrittävän 50 §:n 2 momentin säännöstä. Keskusliiton käsityksen mukaan kummassakin lainkohdassa ehdottomana säädettävän vaatimuksen tarve on vähintäänkin kyseenalainen ottaen huomioon lakiehdotuksen 10 §:n säännökset.

Ehdotuksen 10 §:n 2 momentin 2 kohtaan sisältyvä, voimassa olevaa ympäristönsuojelulain 6 §:n vaatimusta vastaava vaatimus siitä, että oikeusvaikutteisen kaavan vaikutus on otettava huomioon kaikkien lain soveltamisalaan kuuluvien toimintojen sijoituspaikkaan valittaessa, on keskusliiton käsityksen mukaan sekä 8 §:ssä nimettyjen toimintojen että 50 §:ssä tarkoitettujen luvanvaraisten toimintojen osalta riittävä.

Kategorinen asemakaavan mukaisuutta edellyttävä vaatimus voi myös aiheuttaa epäselvyyttä lupakäsittelyssä tai rekisteröinnissä senkin vuoksi, että rakentamiselle maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa järjestyksessä saatu poikkeamislupa luo vastaavat oikeusvaikutukset kuin asemakaava.

Tämän perusteella ja kun laitoksia koskevista vaatimuksista lisäksi säädetään yksityiskohtaisesti asetuksella, esitämme, että pykäläehdotuksen 5 momentti poistettaisiin. Vastaava muutos tulisi tehdä myös ehdotuksen luvan myöntämisen edellytyksiä koskevaan 50 §:ään.

9 §, Valtioneuvoston asetukset toiminnasta aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ja sen vaaran ehkäisemiseksi

Pykäläehdotuksen 2 momentti olisi niin ikään muotoiltava uudelleen ottaen huomioon edellä oleva 8 §:n 4 momenttia koskeva huomautus. Edellisessä pykälässä luetteloituja laitoksia koskevia vaatimuksia on nyt sekavasti sekä 8 että 9 §:ssä, joista jälkimmäinen määrittää asetuksenantovaltuuksien laajuuden.

Pykäläehdotuksen 2 momentin 2 kohdasta olisi lisäksi perustettomana poistettava sen loppuosa "...ja energiatehokkuuden turvaamiseksi käytettäviä menetelmiä, laitteita, rakennuksia ja rakennelmia." Perusteluna viittaamme jäljempänä 59 §:n kohdalla esitettyyn.

13 §, Ennaltavarautumisvelvollisuus

Säännösehdotus on voimassa olevaan lakiin verrattuna uusi. Siinä säädettäisiin sekä luvanvaraisen että rekisteröitävän toiminnan harjoittajaa koskevista varautumisvelvollisuuksista ja edellytettäisiin uuden dokumentin, varautumissuunnitelman laatimista.

Ennaltavarautuminen onnettomuuksiin ja muihin poikkeamatilanteisiin on sinänsä itsestään selvä vaatimus ja kuuluu yleisperiaatteena ilman nimenomaista säännöstäkin varovaisuus- ja huolellisuusperiaatteiden mukaiseen toimintaan. Säännösehdotukseen ei käsityksemme mukaan kuitenkaan ole perusteltua sisällyttää riskinarviointiin perustuvan varautumissuunnitelman laatimisvaatimusta eikä säätää sen sisällöstä valtioneuvoston asetuksella.

Perusteena kielteiselle kannalle on se, että vaatimus tuottaisi uuden, suurimmalta osin muun lainsäädännön vaatimusten kanssa päällekkäisen dokumentointitarpeen kaikille laitoksille, myös rekisteröitäville toiminnoille kuten huoltoasemille, joiden osalta yksityiskohtaisista vaatimuksista on jo muutenkin säädetty.

Käytännössä useiden toimintojen osalta vastaavat ennalta varautumista koskevat suunnitelmat tehdään myös kemikaaliturvallisuus- ja pelastuslainsäädännön vaatimusten perusteella.

Erillinen valtioneuvoston asetus varautumissuunnitelmasta lisäisi rinnakkaista ja päällekkäistä vaikeasti hallittavaa normistoa (vrt. pelastussuunnitelmat).

Lisäksi on otettava huomioon, että suuronnettomuuksien ehkäisemistä koskeva riskiperusteinen Seveso-lainsäädäntö määrittää mm. ne laitokset, joilta edellytetään toimintaperiaateasiakirjan laatimista. Tämä vaatimus on rajattu suuronnettomuuksiin varautumiseen. Nyt käsillä olevan ehdotuksen valossa näyttäisi siltä, että Seveso -vaatimuksia oltaisiin ulottamassa "toimintaperiaateasiakirjavaatimuksen" osalta tai sen mallin mukaisesti nyt ympäristönsuojelulaissa kaikkiin, myös jopa rekisteröitäviin toimintoihin.

Rajapinta pelastus- ja kemikaaliviranomaisten sekä ympäristöviranomaisten välillä on nykyiselläänkin jälkivalvonnassa erittäin epäselvä ja viranomaisten yhteistyö vähäistä. Uuden asiakirjan vaatiminen sekoittaisi entisestään valvontaa laitoksilla esim. tarkastusten yhteydessä. Uusien dokumenttivaatimusten asemesta tavoitteena pitäisi pikemminkin olla viranomaisyhteistyön järjeittäminen ja toiminnanharjoittajien hallinnollisen taakan keventäminen sitä kautta.

Koska vaatimuksen tarve ei ympäristönsuojelulaissa ole perusteltu, keskusliitto esittää, että varautumissuunnitelmaa koskeva vaatimus poistetaan pykäläehdotuksesta.

15 ja 16 §, Maaperän ja pohjaveden pilaamiskiellot

Keskusliiton käsityksen mukaan ehdotetut pykälät ovat pitkälti vaikiintuneen oikeuskäytännön mukaiset ja niiden perustelut ovat nyt myös aikaisempaa selkeämmät.

Pilaamiskiellojen kannalta olennaista olisi myös säännösten perusteluissa korostaa riskienhallinnan tärkeyttä ja mahdollisuuksia merkityksellisen pilaantumisen ehkäisemiseksi. Vaaran eli haitan esiintymisen mahdollisuus ei ole pilaamiskiellon kannalta olennainen asia, kun riski on hallittavissa ja seuraus eli haitan syntyminen ehkäistävissä. Riskien hallinta voidaan varmistaa esimerkiksi riittävin lupamääräyksin. Tämä on linjassa myös yleistä luvantarvetta tai rekisteröimisvelvollisuutta koskevan säännöksen (6 §) kanssa. Sen mukaan lupa tai rekisteröinti on oltava pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan. Ympäristönsuojelulaki onkin ensisijaisesti lupalaki, jolloin lähtökohtana on pilaantumisvaaraa aiheuttavien toimintojen luvittaminen - ei niiden kieltäminen. Yleisen luvantarpeen suhde pilaamiskielloihin onkin ehkä yksi tärkeimmistä ympäristönsuojelulain peruselementeistä.

Maaperän pilaamiskieltoon lisättyä jätteen maaperään *sijoittamista* koskevaa kieltoa olisi paikallaan perusteluissa avata, ettei tämän yhden sanan lisääminen pykälään väärin tulkittuna tulisi jatkossa vaikeuttamaan esimerkiksi käsiteltyjen pilaantuneiden maamassojen hyötykäyttöä maarakentamisessa tai muuta vastaavaa järkevää toimintaa. Selvää on kuitenkin, ettei tällaisen ai-neksen sijoittamisesta saa aiheutua lainkohdassa mainittuja seurauksia.

18 §, Kemikaalien käyttöä ja säilytystä koskevat huolehtimisvelvollisuudet

Säännös olisi voimassa olevaan ympäristönsuojelulakiin verrattuna uusi. Säännöksen periaatteet ovat sinänsä melko itsestään selviä, mutta ne kuulunevat enemmän kemikaalilainsäädännön alaan kuin ympäristönsuojelulakiin. Mahdollisten tulkintaristiriitojen, valvonta- ja oikeusturvaongelmien välttämiseksi keskusliitto esittää, että tähän säännösehdotukseen sisällytetyt periaatteet ja vaatimukset jätettäisiin säänneltäväksi kemikaalilaissa, joka uudistettunakin tulee sisältämään yleisiä periaatteita koskevia säännöksiä. Kemikaalien käyttöön kuten niiden korvaamiseen liittyvät vaatimukset perustuvat REACH-asetukseen, josta ei kansallisella sääntelyllä saati lupamääräyksillä voitane poiketa. Säännösehdotus olisi näillä perusteilla poistettava.

19 §, Polttoaineiden, eräiden kemikaalien ja tuotteiden rajoittaminen

Pykäläehdotus sisältää voimassa olevan ympäristönsuojelulain 15 §:n mukaisen valtuussäännöksen valtioneuvoston asetusten an-

tamiseen eräitä tuotteita kuten polttoaineita koskevista rajoituksista ja laatuvaatimuksista.

Ottaen huomioon tavaroiden vapaata liikkuvuutta EU:n alueella koskevat periaatteet tässä pykälässä säädettävät valtuudet tulisi ehdottomasti kytkeä vain niihin tuotteita koskeviin rajoituksiin ja vaatimuksiin, joiden perusta on yhteisölainsäädännössä. Ehdotetunkaltaista täysin rajatonta ja itsenäistä kansallista valtuutta ei keskusliiton käsityksen mukaan voida sisällyttää ympäristönsuojelulakiin. Myös voimassa olevassa lainsäädännössä oleva valtuus (YSL 15 §) on ilman tällaista EU-lainsäädäntökytkentää epäasianmukainen ja sitä on tarpeen täsmentää.

Pykäläehdotuksen perusteluissa on lueteltu ne valtioneuvoston asetukset, joilla nykyisin on annettu vaatimuksia eräistä aineista ja valmisteista. Kaikkien voimassa olevien määrättyjä tuotteita koskevien vaatimusten ja siten myös kansallisten asetusten pohjana on jokin EU-direktiivi.

Pykälä tulisi muotoilla siten uudelleen, että valtuudet tulevat kyseeseen vain silloin, kun ne ovat tarpeen Euroopan unionin säädöksen täytäntöön panemiseksi.

Lupaharkinta (6 luku)

50 § Ks. edellä 8 §:n kohdalla oleva kommentti.

59 §, *Energian ja materiaalien käytön tehokkuutta koskevat määräykset*

Säännösehdotus on voimassa olevaan ympäristönsuojelulakiin verrattuna uusi. Keskusliitto pitää ehdotettua säännöstä ympäristönsuojelulakiin sopimattomana ja tarpeettomana, koska teollisuuden materiaali- ja energiatehokkuusvaatimukset eivät voi kuulua ympäristönsuojelulain nojalla tapahtuvan yksityiskohtaisen lupaharkinnan alaan, vaan ovat toiminnassa yleisesti huomioon otettavia yleisvaatimuksia (8 §).

Säännös ei olisi käytännössä myöskään täytäntöönpanokelpoinen, koska siinä asetettavat vaatimukset ylittävät selvästi lupaviranomaisen kompetenssin ja ovat ristiriidassa elinkeinotoiminnan vapauteen kuuluvien valintamahdollisuuksien kanssa. Säännös mahdollistaisi merkittävän puuttumisen elinkeinovapauden piiriin kuuluviin asioihin puuttumalla jopa laitoksen hankintamenettelyihin.

Suomessa toteutetaan energiatehokkuuden parantamiseksi käytännössä kaikilla elinkeinotoiminnan sektoreilla vapaaehtoisin energiatehokkuussopimuksiin perustuvia toimia. EU:n uusi energiatehokkuusdirektiivi ja sen kansallinen toimeenpano tulee lisäksi entisestään tehostamaan näitä toimia. Suomi tulee jatkossakin

toteuttamaan vapaaehtoiisiin sopimuksiin perustuvaa energian-säästöohjelmaa eikä näyttäisi olevan ottamassa käyttöön raskasta velvoitejärjestelmää edes energiatehokkuusdirektiivin perusteella. Ympäristönsuojelulailla ei tule nyt vaarantaa energiatehokkuusdirektiivin järkevää kansallista toimeenpanoa eikä asettaa toisen hallinnonalan toimivaltaan kuuluvien vaatimusten kanssa päällekkäisiä energiatehokkuusvaatimuksia.

Koska energia- ja materiaalitehokkuus ovat yrityksille itsestään selviä tuotantopäätösten valintaan vaikuttavia tekijöitä, tulisi ehdotuksen 59 § edellä mainituilla perusteilla poistaa tarpeettomana.

69 §, Maaperän ja pohjaveden suojeluun liittyvä tarkkailu ja tarkkailumääräykset

Nykyiseen lakiin verrattuna uudessa säännösehdotuksessa asetettaisiin tarpeettoman kategorinen, tai ainakin siten tulkittava vaatimus maaperän ja pohjaveden tarkkailusta kaikille lupalaitoksille.

Koska tämä ei kuitenkaan liene tarkoituksena - eikä ainakaan tarkoituksenmukaista rajalliset voimavarat huomioon ottaen - säännöstä ja sen yksityiskohtaisia perusteluja olisi vielä kehitettävä niin, että tarkkailun tarveharkinta ilmenisi siitä nyt ehdotettua selvemmin.

73 §, Asetuksen vähimmäisvaatimusta ankaramman lupamääräyksen antaminen

Säännösehdotus vastaa pääosin voimassa olevan lain 51 §:ää, jolla säädetään lupamääräyksen suhteesta asetuksen vähimmäisvaatimukseen. Ehdotus on osin myös nykyistä täsmällisemmin muotoiltu.

Säännösehdotuksen 3. kohtaa on kuitenkin voimassa olevaan lakiin verrattuna olennaisesti väljennetty, kun parhaan käyttökelpoisen tekniikan noudattamista koskevan lupamääräyksen antamiselta ei enää edellytettäisikään, että asiasta olisi säädetty Euroopan yhteisön säädöksen täytäntöön panemiseksi annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Muutosehdotusta ei ole mitenkään perusteltu, vaan muutos on ainoastaan todettu yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Ottaen huomioon parhaan käyttökelpoisen tekniikan ja erityisesti sen taloudellisen käyttökelpoisuuden määrittelyyn erilaisissa yksittäistapauksissa liittyvät vaikeudet, ongelmat ja tulkinnanvaraisuudet, säännös voisi varsinkin ilman voimassa olevan lain lisämääräystä johtaa mielivaltaisiin lupaehtoihin.

Koska asianomaiselle kohdalle ei löydy enää IED:n jälkeen perustetta, keskusliitto esittää 88 §:n säännökset huomioon ottaen, että 73 §:n 3 kohta poistettaisiin kokonaan.

Suurten laitosten lupaharkinta (7 luku)

Suurten laitosten lupaharkintaa koskevat säännösehdotukset ovat uusia ja perustuvat teollisuuspäästödirektiiviin. Sen lisäksi, mitä tämän lausunnon alussa olevissa yleisissä kommentteissa on todettu erityisesti joustojen tarpeesta ja esimerkiksi päästöjä estävän laitosrakenteen (konfiguraation) huomioon ottamisen tarpeesta vaihtoehtona BAT-päätelmissä esitetyille parhaalle päästöjen puhdistamistekniikalle, keskusliitto viittaa asianomaisten pykälien ja niiden perustelujen yksityiskohtaisten muutosehdotusten osalta Neste Oil Oyj:n 19.12.2012 päivätyssä lausunnossa esitettyihin hyvin perusteltuihin kommentteihin ja esittää, että ne otetaan huomioon ehdotusta viimeisteltäessä (77, 79, 82 §).

Valvonta, ympäristötarkastukset ja hallintopakko (18 luku)

181 §, Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka

Keskusliitto pitää myönteisenä, että itsekriminointisuoja koskevan säännöksen tarve on tiedostettu ja ehdotuksen 181 §:ään on sisällytetty sitä koskeva säännös.

Keskusliiton käsityksen mukaan itsekriminointisuoja tulisi kuitenkin luonnollisten henkilöiden ohella ulottaa myös oikeushenkilöihin, koska nimenomaan ympäristörikoksissa yhteisö-rangaistus on lain mukaan mahdollinen. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteista lähtevä suojantarve on kaikilla oikeussubjekteilla sama. Sen seikan, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä periaatetta ei toistaiseksi ole jouduttu soveltamaan muiden kuin luonnollisten henkilöiden kohdalla, ei tulisi vaikeuttaa nyt säädettävän lain soveltamisalan rajaamiseen.

Suojan rajaaminen vain luonnollisiin henkilöihin olisi käsityksemme mukaan myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja perustuslain 21 §:n vastainen. Mikäli suojantarpeen perusteista on epäselvyyttä, olisi asiaa tarvittaessa vielä selvitettävä tarkemmin. Edellä oleville perusteille esitämme kuitenkin, että 181 §:n 2 momenttia täydennettäisiin seuraavasti:

"Luonnollisen tai oikeushenkilön saattamiseksi syytteeseen ei saa käyttää...".

Erinäiset säännökset (20 luku)

200 §, Käsittelymaksut

Käsittelymaksuja koskevalla säännöksellä olisi tarkoitus säätää myös jälkivalvonnan maksullisuudesta. Keskusliitto ei kannata ehdotusta tältä osin, vaan esittää, että säännös rajattaisiin nyky-

sin voimassa olevan mukaisesti koskemaan vain ennakkovalvonnan (luvat, ilmoitukset ymv. asiat) maksullisuutta.

Jälkivalvonnan maksullisuuden ulottaminen myös kuntien valvontaan kuuluviin rekisteröityihin toimintoihin on erityisen ongelmallista.

Edellytyksenä ympäristöluvan korvaamiselle rekisteröinnillä on ollut toimintaa koskevien ympäristönsuojeluvaatimusten säätäminen valtioneuvoston asetuksella. Samalla valvonnan painopiste on siirretty ennakkovalvonnasta jälkivalvontaan. Kuitenkin toiminnan vaatimustenmukaisuuden varmistaminen ja ympäristövaikutusten tarkkailu määräaikaistarkastuksineen on samalla säädetty toiminnanharjoittajan itsensä tehtäväksi (ks. esim. asetuksen 444/2010 12, 13, 14 ja 15 §). Suurin resurssi valvonnan järjestämiseen sitoutuu näin ollen toiminnanharjoittajalta itseltään, kun viranomaistehtäväksi jää lähinnä toteutuksen kontrolloiminen satunnaisesti tehtävien valvontakäyntien yhteydessä.

Toiminnanharjoittajat ovat myös menettelyä koskevassa uudistuksessa sitoutuneet rekisteröintitietojen oikeellisuuden korkeaan tasoon. Rekisteröintimenettely on myös käytännössä osoittautunut toiminnanharjoittajille vaativaksi menettelyksi (perinpohjaisine selvityksineen toiminnan tilasta), joten lupamenettelyn keventäminen ei välttämättä ole kohdistunut toiminnanharjoittajiin vaan hallintoon.

Tällaisessa tilanteessa myös jälkivalvontakoneiston rahoittaminen valvontamaksujen muodossa ei saa toiminnanharjoittajien kannatusta. Maksullista valvontasuoritetta on vaikea hyväksyä tilanteessa, jossa toimiala itse on pitkälti ensin itse kehittänyt tai vähintään myötävaikuttanut esimerkiksi jakeluasematoiminnan normeihin, kehittänyt ja kehittää laitosten rakentamisen ja teknisten järjestelmien asentamisen laatua, sen varmistamisprosesseja sekä omatoimista toiminnan tarkkailua ja tarkastuksia.

Lisäksi on otettava huomioon, että kunnan ympäristövalvonnan voimavarat ja myös asiantuntemus jakaantuu edelleen hyvin epätasaisesti, mikä haittaa valvonnan yhtenäisyyttä eikä siten puolla yleisiä valvontamaksuja

Esimerkiksi huoltoasemien osalta kunnan tasolla tapahtuva jälkivalvonta tulee jatkossa perustumaan pitkälti toiminnanharjoittajien itse toteuttamiin määräaikaistarkastuksiin ja seurantaan, josta on säädetty jakeluasemien ympäristönsuojeluvaatimuksia koskevassa asetuksessa (444/2010). Myös rakentamisen ja asentamisen laadunvarmistus hoidetaan toimialan omin järjestelyin.

203 §, Mittausten ja tutkimusten laadunvarmistus

Ehdotuksen mukaan pykälä vastaisi pääosin nykyisen ympäristönsuojelulain 108 §:ää. Vaatimuksista ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi nyt lain tasolla huomattavasti yksityiskohtaisemmin kuin voimassa olevassa laissa, joten pykälän ei voi sanoa enää vastaavan nykyisen lain 108 §:ää. Vanhasta säännöksestä on jäljellä käytännössä vain sen 1 momentin yleisvaatimus.

Vaatimus mittausten ja tutkimusten yhdenmukaisuudesta, pätevydestä ja laadun varmistamisesta on sinänsä täysin selvä ja kannatettava.

Kun säännös kuitenkin koskisi kaikkia lain ja sen nojalla annettujen asetusten ja niiden mukaisesti tehtyjen päätösten nojalla tehtäviä mittauksia, testauksia, selvityksiä ja tutkimuksia, ovat erityisesti pykäläehdotuksen 2 momentin erittäin laajat ja yksityiskohtaiset vaatimukset laboratorioiden akkreditoinnista kuitenkin ilmeisen ylimitoitettuja lakitasolla.

Laboratorioiden akkreditointi ei myöskään ole mikään itseisarvo ja tutkimusten laadunvarmistuksen tae. Luotettavien ja vertailukelpoisten tulosten kannalta on paljon tärkeämpää, että laboratoriot osallistuvat säännöllisesti esimerkiksi Suomen Ympäristökeskuksen järjestämiin vertailukokeisiin (Round-Robin-testit). Vertailukoheet ovat tehokas keino kouluttaa alalla toimivia hyviin käytäntöihin.

Lisäksi säännösehdotuksessa käytetään epäselvää käsitettä "akkreditoitu laatujärjestelmä". Akkreditointi on yleensä tietyillä analyysillä eikä laboratorion laatujärjestelmällä.

Edellä olevan perusteella keskusliitto esittää, että säännöksen vaatimukset palautettaisiin lähemmäs voimassa olevan 108 §:n muotoilua ja yksityiskohtaisemmista vaatimuksista säädettäisiin tarvittaessa asetuksella.

Lopuksi

Öljyalan Keskusliitto on halukas osallistumaan valmisteluun myös hankeen seuraavissa vaiheissa.

ÖLJYALAN KESKUSLIITTO

Pekka Huttula
Varatoimitusjohtaja